

7. Коваль П. Р. Екологічна безпека: підходи оцінки: моногр. / П. Р. Коваль. — Харків, 2008. — 341 с.
8. Малько В. Г. Проблематика территориальной дифференциации Украины // Проблемы развития регионов Украины // Матер. всеукр. науч. практ. конференции. — Харьков: Слобода, 2010. — С. 33.
9. Мірський А. С. Продовольча безпека України: моногр. / А. С. Мірський. — Дніпропетровськ: Дніпро, 2010. — 298 с.
10. Стасів С. В. Лесна гідротехніка і меліорація : моногр. / С. В.Стасів. — Р., 2011. — 319 с.

УДК 331.522.4.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРУДОРЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНУ

Пустовіт М. В.

Розглянуті сучасні види і форми інфраструктури трудоворесурсного забезпечення, проаналізовані основні елементи існуючої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення на регіональному рівні, запропонована схема удосконаленої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону країни.

Ключові слова: *інфраструктура, трудоворесурсне забезпечення, інфраструктура трудоворесурсного забезпечення регіону, виробнича інфраструктура, інноваційна інфраструктура, інформаційна інфраструктура, соціальна інфраструктура, соціально-економічний розвиток регіону країни.*

Подальші перспективи розвитку економіки кожного регіону України залежать від своєчасного розв'язання проблеми ефективного використання наявних ресурсів – природних, фінансових, людських, матеріально-технічних. В цілому зрозуміло, що ці проблеми вимагають пошуку найбільш виважених рішень щодо відновлення кожного з видів ресурсів, виявлення додаткових можливостей щодо їх використання, отримання позитивного ефекту від їх використання. Пошуку та ролі місця трудоворесурсного забезпечення потреб економіки у соціально-економічному розвитку національної економіки та удосконаленні його існуючої інфраструктури має віднайти увага, як у наукових дослідженнях, так і при виконанні завдань щодо упровадження отриманих теоретичних та практичних досягнень.

Дослідженню аспектів формування, розвитку і реалізації трудових ресурсів присвятили свої праці американські вчені – Т. Шульц [1], Г. Беккер [2, 55], Дж. Кендрик [3], Ф. Махлуп [4]. Дещо пізніше ці проблеми знайшли відображення у дослідженнях європейських економістів, російських вчених, зокрема С.А. Дятлова [5], С. Валентя [6], А.М. Олійника [7], Р. Капелюшнікова [8]. Серед українських вчених дослідженнями аспектів формування, розвитку і реалізації трудових ресурсів займалися О.Ю. Амосов [9], О.А. Грішнова [10], М.І. Долішній [11], В.О. Куценко [12], С.В. Кривенко [13], Л.Ю. Мельник [14], І.О. Джаїн [15], С.І. Пирожков [16], М.В. Семикіна [17] та ін. З огляду на наявні публікації відмічаємо, що науковим здобуткам бракує системності, здатної враховувати комплексно взаємозв'язки між усіма складовими трудоворесурсного забезпечення, комплексного аналізу елементів існуючої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення та ефективних пропозицій щодо її удосконалення на регіональному рівні. Цим зумовлюється актуальність даного дослідження.

Метою статті є аналіз сучасних видів і форм інфраструктури трудоворесурсного забезпечення, основних елементів існуючої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення на регіональному рівні, запропонувати концептуальну схему удосконаленої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону країни.

Розуміння інфраструктури як «комплексу галузей народного господарства (сфери матеріального і нематеріального виробництва), які обслуговують промисловість і сільське господарство» (за

Мочерним С.В. [18; С. 702]), розповсюджене на трудоворесурсне забезпечення, вимагає адекватного за сутнісним наповненням розуміння її призначення, яке торкається будови та взаємного розташування «трудоxих» компонентів, зокрема, робочої сили тієї частини населення, яка пропонує свої послуги на ринку праці, чи використовує свій потенціал у процесі трудової діяльності. Різновариантність можливого компонентного наповнення та розташування складових як цілісної системи трудоворесурсного забезпечення змушує вдатися до класифікації, яка б сприяла формуванню уявлення про таку багатофункціональну і високоефективну інфраструктуру, якої, на думку експертів «в Україні в повному розумінні ще не створено» [19]. Поміж тим, певна інфраструктура все ж існує, свідчення чому – служби зайнятості при обласних державних адміністраціях, діюча система підготовки та перепідготовки кадрів тощо. То ж коректно говорити не про створення, а про удосконалення інфраструктури трудоворесурсного забезпечення, чому і присвячене дослідження.

Поштовхом до удосконалення саме такої інфраструктури є трудові аспекти економічної безпеки країни, до яких експертами Ради національної безпеки і охорони України віднесено: “демографічні чинники, внутрішню та зовнішню трудову міграцію, розподіл економічно активного населення між секторами економіки, якість робочої сили, структурні аспекти її пропозиції, продуктивність праці, стимулювання до продуктивної праці ” [20]. На регіональному рівні, в свою чергу, необхідністю їх сприйняття як вагомих для вирішення питань економічної безпеки країни в цілому та соціально-економічного розвитку, зокрема (включаючи органічною складовою модернізацію трудоворесурсного забезпечення), обумовлено у рівній мірі необхідність внесення до розгляду інших аспектів, які стосуються трудоворесурсного забезпечення. Це і інші категорії населення (окрім економічно активного), і виробничі ресурси (засоби, знаряддя праці тощо), використовувані у процесі трудової діяльності, і освіта, і наука, і охорона здоров’я.

Існуючою інфраструктурою охоплено заклади сприяння зайнятості, кадрові служби підприємств, громадські організації, служби, що забезпечують взаємодію між попитом та пропозицією робочої сили. Нею вирішуються переважно завдання щодо регулювання відносин між роботодавцями та працівниками з приводу оплати праці, умов праці, соціально-трудоxих конфліктів, розподілу та перерозподілу робочої сили. З огляду на ефект від її функціонування, певних позитивних зрушень вдається досягати, але загальна проблема ефективізації зайнятості цим не вирішується. Експертами згаданої вище Ради національної безпеки і охорони України, зокрема, відмічено: «спричинення в Україні процесів депопуляції, негативні зміни щодо стану здоров’я людей, кількісних та якісних демографічних показників, створення передумов демографічної кризи, старіння робочої сили, не раціональність структури зайнятості та не відповідності ринку освітніх послуг потребам економіки, не контрольованість міграційних процесів, нестабільність функціонування системи життєзабезпечення населення, низьку ціну робочої сили, що обмежує можливості відтворення та продуктивного розвитку трудових ресурсів» [20]. З цього приводу рішенням засідання цієї Ради № 895/2007 (895/2007) від 19.09.2007 збереження та зміцнення трудоворесурсного потенціалу країни віднесено до «основних напрямів державної політики з питань національної безпеки».

Серед головних елементів існуючої інфраструктури нами виявлено: – елементи, що стосуються регулювання та гарантування зайнятості: закони, норми, нормативи, акти з цього приводу; – елементи, що стосуються заробітної плати: закони, угоди, договори стосовно умов та оплати праці; – елементи, що стосуються компенсацій у разі втрати чи переміни місця зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів: закони, акти щодо компенсацій у разі звільнення з роботи, допомоги по безробіттю, переїзду на інше місце роботи, умов видачі та розміру стипендії тощо; – система пенсійного забезпечення громадян, яка, здавалось би, не стосується зайнятих, але яка суттєво впливає на економічну активність працівників передпенсійного віку та працездатних людей пенсійного віку; – елементи регулювання умов праці: закони, нормативи, акти, що регулюють використання праці неповнолітніх, вагітних жінок, інвалідів, особливо у несприятливих для здоров’я умовах; – служби зайнятості та працевлаштування: державна служба зайнятості, біржі праці, агенції по добору та працевлаштуванню персоналу, організації, що надають послуги з профорієнтації, консалтингу, лізингу персоналу; – система професійної підготовки та перенавчання; – об’єднання працівників, профспілки, об’єднання роботодавців; кадрові служби підприємств.

Уявлення про інфраструктуру з таким наповненням елементів уявляється не повним та не точним, якщо не відмітити особливості її рівневої стратифікації за ознакою «регіон», розуміючи під цим поняттям (за Мельником С.А.) «самостійно господарюючу систему, що має чітко означені межі своєї території, власні органи управління, матеріальну і фінансову основу і, як правило, визначається законодавчими актами держави, виходячи з її стратегічних і тактичних цілей та завдань» [21]. Регіональний аспект додає інфраструктурі відповідного «господарюючого» наповнення за рахунок обмежень територіального, матеріального, фінансового змісту.

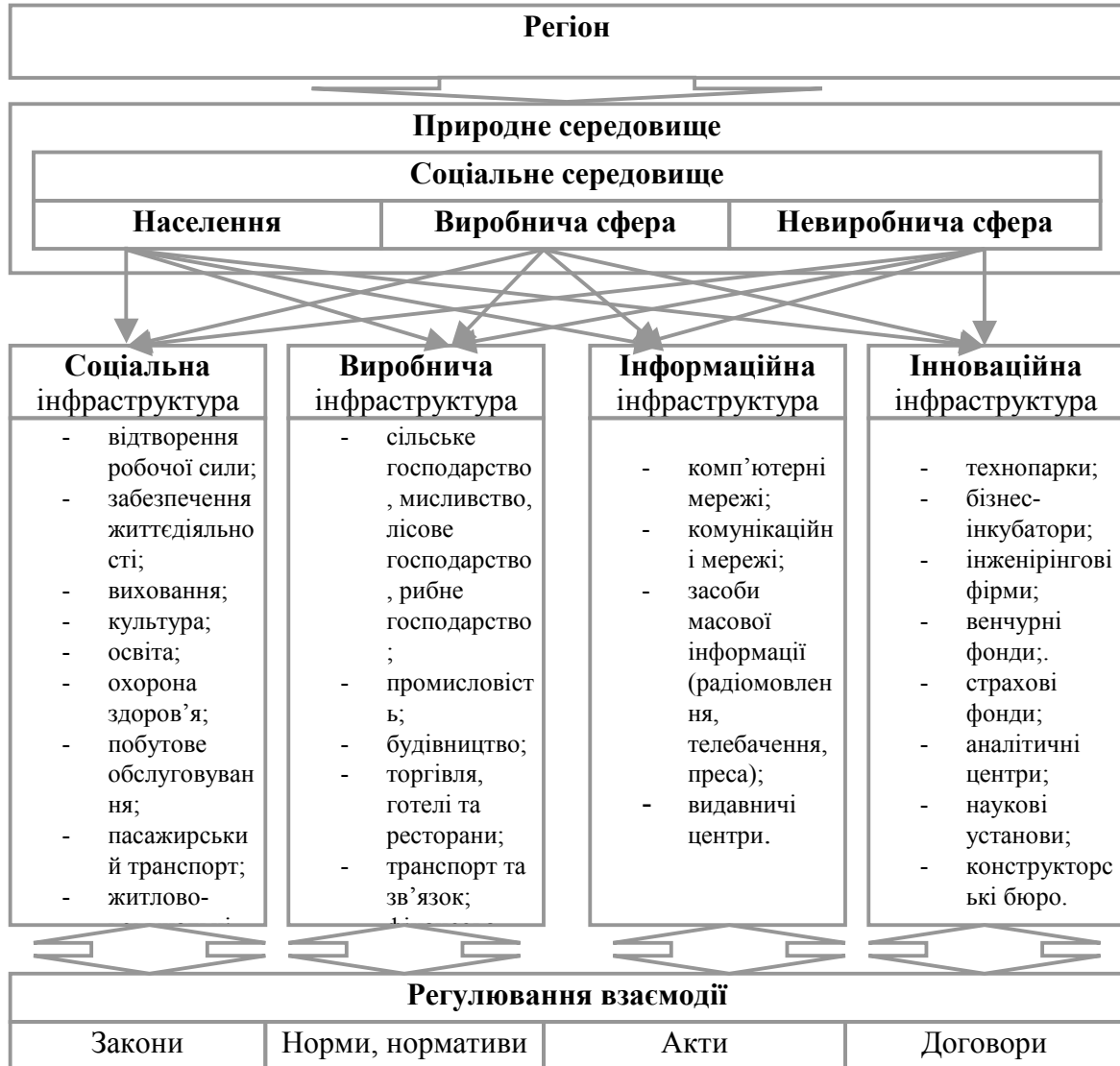

Рис. 1. — Ілюстрація до наявності існуючих інфраструктур у системі забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів країни.

Побудовано автором на основі узагальнення наявної інформації.

Ще одна стратифікація стосується сучасних видів та форм інфраструктур, серед яких виділяють (далі, відповідно Вікіпедії, [22]): виробничу інфраструктуру (галузі, що обслуговують основне виробництво і забезпечують його ефективну економічну діяльність, а саме – транспорт і зв'язок, енергетику, фінансові заклади, галузі ділових послуг); інноваційну інфраструктуру (установи та організації, які забезпечують розвиток і підтримку інновацій, зокрема, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми, аналітичні і статистичні центри, інформаційні бази, венчурні, страхові фонди, банки); інформаційну інфраструктуру (комп'ютерну, реалізовану у вигляді Інтернет, та комунікаційну): комплекс програмно-технічних засобів, що забезпечує функціонування та розвиток об'єктів через їх інформаційну взаємодію в інформаційному просторі; соціальну інфраструктуру (комплекс галузей, пов'язаних зі створенням умов для відтворення робочої сили і забезпечення нормальної життєдіяльності людей, включаючи освіту, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, пасажирський транспорт і зв'язок, культуру, побутове обслуговування тощо).

Інфраструктура трудовресурсного забезпечення регіону		
Населення	Заклади планування народонаселення	демографічний аналіз, демографічний синтез
	Заклади планування сім'ї	сімейні стосунки, народження та виховання дітей
	Заклади нагляду за малолітніми	народження, ухід за немовлятами, допомога батькам малюків
	Заклади нагляду за дітьми дошкільного віку	дошкільне виховання та навчання, зайнятість дітей дошкільного віку
	Заклади нагляду за дітьми шкільного віку	виховання та навчання в школі і дома, зайнятість поза школою
	Заклади нагляду за дітьми випускних класів	професійна орієнтація, вибір професії
	Заклади нагляду за випускниками загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл	працевлаштування, продовження навчання, зайнятість
	Заклади нагляду за учнями ПТУ та студентами ВНЗ	навчальна діяльність, суспільно-корисна зайнятість, дозвілля
	Заклади нагляду за випускниками ПТУ та ВНЗ	працевлаштування
	Заклади нагляду за працевлаштованими на період працездатності	зайнятість, умови праці, умови побуту, оплата праці, кар'єрний
	Заклади нагляду за населенням передпенсійного віку	консультаційні послуги, допомога з питань виходу на пенсію
	Заклади нагляду за населенням пенсійного віку	умови побуту, допомога у забезпеченні засобами
	Заклади нагляду за безробітними	пропозиція праці, консультації, матеріальна допомога
	Заклади нагляду за особами, що втратили працездатність	зайнятість у домашніх умовах, консультації, матеріальна
	Заклади запобігання смертності, надання допомоги на випадок смерті	індивідуальна робота з хворими, ритуальні послуги
Закони, норми, нормативи, акти, конституційне, правове поле		

Продовження схеми на наступній сторінці.

Рис. 2. — Схема удосконаленої інфраструктури трудоворесурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону країни.

Побудовано автором на основі узагальнення результатів виконаного дослідження.

З урахуванням зазначеного існуючої інфраструктури у системах забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів в цілому схемно уявляються такими, як показано на рисунку 1. Трудоворесурсне забезпечення, торкаючись як процесів власне відтворення робочої сили, підготовки до зайнятості та самої зайнятості, так і процесів реалізації трудового потенціалу населення, безумовно, охоплює інфраструктурно практично всі відмічені рисунком складові разом з їх взаємодією, тому уособлене уявлення про неї видається складним завданням. Удосконалення стосується формування структурних елементів, здатних передаванням функцій та повноважень супроводжувати суспільну зайнятість кожного громадянина впродовж життя, охоплюючи ними всі вікові градації та трудову діяльність як у виробничій, так і не виробничій сфері (рис. 2).

Таким чином, особливу увагу сконцентровано на виконанні функцій демографічного аналізу та синтезу при плануванні народонаселення на рівні регіону, якістю виконання якої визначаються кон-

цептואально можливими впливи на національний склад населення регіону, кількісний склад вікових груп, збалансованість гендерних груп, розподіл населення за місцем проживання – в містах чи в сільській місцевості, збалансування попиту та пропозиції праці.

До наступної особливості пропонованої інфраструктури відносимо урахування всіх компонентів соціального середовища, тобто не лише населення як базову складову трудових ресурсного забезпечення, але й виробничу та невиробничу сфери, де відбуваються основні процеси життєдіяльності, починаючи від народження дитини до її діяльності як повноцінно сформованої особистості аж до перебування в соціумі в пенсійному віці.

Ще одна її особливість – можливість у разі організації її повноцінного функціонування, охопити функціями контролю та надання у разі необхідності допомоги (від консультативної до матеріальної) всі етапи формування особистості (від народження, до початку трудової діяльності), а також всі види її економічної та суспільно корисної зайнятості чи то у виробничій, чи то у невиробничій сферах та випадки непрацевдатності (за станом здоров'я, за віком тощо).

ВИСНОВКИ

Отже, у такому складі на інфраструктуру покладаються функції та повноваження через закони, норми, нормативи, акти, договори, конституційне та правове поле підтримувати систему трудових ресурсного забезпечення у стані, який дозволяє регулювати соціально-економічний розвиток регіону у визначеному для країни стратегічному напрямі, сприяючи тим самим досягненню конкурентоспроможності економіки регіонів на національному рівні, а національної економіки – у світовому вимірі.

За результатами дослідження ефективність прояву такої чи іншої структури повинна проявляти себе співвідношеннями між об'єктом, якої стосується її компонентної бази і виконуваних функцій та повноважень, та результативністю, якої досягає об'єкт при її дії. У випадку, коли об'єктом є трудові ресурсне забезпечення регіону, необхідне для цього подібне зіставлення здійснюємо, покладаючись на такі показники як «неселення», включаючи його градацію на «молодше працевдатного віку», «працевдатного віку», «старше працевдатного віку», а також доходи та витрати бюджетів («доходи до державного бюджету», «доходи до місцевого бюджету», «витрати місцевого бюджету») як результат суспільно-економічної доцільності зайнятості населення трудовою діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Schultz T. Investment in Human Capital / Schultz T. — N.Y., 1971.-227p.
2. Беккер Г. С. Человеческое поведение: экономический поход / Г. Беккер; [пер. с англ.]. — М. : ГУВШЭ, 2003. — 672 с. — (Избранные труды по экономической теории).
3. Кендрик Дж. Совокупный капитал США и его формирование / Дж. Кендрик — М., 1978. — 450 с.
4. Machlup F. The Economics of Informations and Humen Capital. Princeton / Machlup F., 1984. — P. 419.
5. Добрынин А.И. Производительные силы человека: структуры и формы проявления / А.И. Добрынин, С.А. Дятлов, В.А. Коннов, С.А. Курганский . — СПб. : УЭФ, 1992.
6. Валентей С. Развитие общества в теории социальных альтернатив / С. Валентей, Л. Нестеров. — М. : Наука, 2003. — 195 с.
7. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [Л.І. Федулова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал, М.С. Данько, І.С. Кузнецова, О.О. Лапко, І.В. Одотюк, О.С. Олійник, В.К. Хаустов, Т.І. Щедрина]. — К. : Основа, 2005. — 549 с.
8. Капелюшников Р.И. Экономический подход Гэри Беккера к человеческому поведению в США: экономика, политика, идеология / Р. И. Капелюшников // США: экономика, политика, идеология. — 1993. — № 11.
9. Механізми прийняття управлінських рішень органами державної влади щодо соціально-економічного розвитку регіонів / [А.О. Дегтяр, О.Ю. Амосов, В.М. Мартиненко, В.О. Черепанова, П.О. Лисаченко]. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. — 300 с.
10. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини / О. А. Грішнова. — К. : Знання, 2006. — 559 с.

11. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіону: методологічні підходи / [ред.: М.І. Долішній]. — Л., 2005. — 517 с.
12. Державне регулювання економіки / [С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко, Ю.Г. Тормоса, Т.О. Стеценко]. — [Київ. нац. екон. ун-т. – 2-е вид., доопр. і доповн.]. — К., 2004. — 441 с.
13. Кривенко С.В. Трансформація національного ринку праці в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / С.В. Кривенко. — Донецьк, 2006. — 16 с.
14. Мельник. С.В. Механізм регулювання соціально-трудової сфери України / С.В. Мельник . — К. : Соцінформ, 2009. — 785 с.
15. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала / И. О. Джаин. — Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002. — 250 с.
16. Сучасні проблеми економічного розвитку України : матеріали «круглого столу», 7 лип. 1999 р., Київ / ред. : С.І. Пирожков. — Рада нац. безпеки та оборони України, Нац. ін-т укр.-рос. відносин. — К. : ДП «Укрархбудінформ», 1999. — 80 с.
17. Трудовий потенціал Кіровоградської області: стан та перспективи розвитку : [кол. моногр. / ред. М. В. Семикіна]. — Кіровоград : ВАТ «Кіровоградське видання», 2008. — 304 с.
18. Економічна енциклопедія : [у трьох томах]. — Видавничий центр «Академія», 2001. — Т.2 / [редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. — 848 с.
19. Предборський В.А. Економічна безпека держави : [моногр.] / В. А. Предборський. — К. : Кондор, 2005. — 391 с.
20. Рада національної безпеки і оборони України: [Електронний ресурс] : <http://www.rainbow.gov.ua/news/1060.html>.
21. Мельник С.А. Управління регіональною економікою : навч. посіб. / С. Мельник. — К. : Київ. нац. екон. ун-т, 2000. — 122 с.
22. Вікіпедія: [Електронний ресурс] : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інфраструктура>.

УДК 338

ПРИРОДНО-РЕСУРСНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ, КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИОННОГО РЕГИОНА

Родивилов С.О.

Главной задачей данного исследования является рассмотрение особенностей развития рекреационной сферы с учетом экологических аспектов использования природно-ресурсного потенциала.

Ключевые слова: рекреационная сфера, рекреационное пространство, природно-ресурсный потенциал.

Проблема взаимодействия человеческого общества с природой и влияния деятельности человека на окружающую среду вызывает все более возрастающий интерес и озабоченность у всего человечества. В основе нынешнего развития экологической науки лежат объективные факторы, связанные с охватившей весь мир научно-технической революцией.

Экологическому просвещению в настоящее время принадлежит ведущая роль в обеспечении устойчивого развития, важным звеном которого является экономика. Знание экологии позволяет сформировать комплексное мировоззрение, базирующееся на знании законов взаимодействия общества и биосферы. Решение экологических вопросов требует подготовки квалифицированных специалистов, знакомых с научно-практическими методами оценки состояния природных ресур-